

DATED
NEWS
DELIVER BY
SATURDAY
NOVEMBER 17

JAUNO LAIKS

WEEKLY NEWS
PERIODICAL
POSTAGE PAID
AT LARGO, FL
AND ADDITIONAL
MAILING OFFICE
(USPS 301-500)
ISSN 1089-8832

Published 48 times per year except the first week in January, the first week of May, the last week in June, the last week in December
Published weekly by: Latvian Newspaper "Laiks", Inc., 114 4th Ave NW, Largo, FL 33770
POSTMASTER: Send address change to: "Laiks", 50 Sternberger Ave Unit 5, Long Branch, NJ 07740
E-mail: LaiksDSR@aol.com

Volume LXIII Nr. 3 (76)

2018. gada 17. novembris – 23. novembris

Foto: Jurgis Rikveilis

DĀRTA APSĪTE,
2x2 nometnes Latgalē vadītāja

SVINĒSIM TO, KA ESAM LATVIEŠI!

Novembris latviešiem ir sava spēka apzināšanās mēnesis. Tā vien gribas pacelt galvu augstāk, iztaisnot muguru un priecīgi stāstīt visiem, kas gatavi klausīties, cik lieliski ir būt latvietim. Tāpēc svinēsim, cik stipri vien varam, un priecāsimies, ka esam latvieši. Un ne tikai Simtgades gadā – jāsvin katru gadu un jāvelk svinībās iekšā arī tie, kuri nesvin. Jāaicina ciemos, jāuzklāj svētku galds (vai arī svētku grīda, ja esi vēl students un vienīgā tava mēbele ir matracis istabas vidū), jāsavāra pelēkie zirņi ar speķi, katram jāiespiež rokās pa bļodiņai, jāsasēdina kā ķipiši visi rindiņā, jāuzdzēr vēl pa virsu svētku kefirs un jāaizdedz svētku sveces. Un, tad visi kopīgi ēd un priecājas, ka ir Latvija, ka ir pelēkie zirņi un, ka ir tik daudz skaistu cilvēku, kas var kopīgi vienoties dziesmās, domās, darbos un svētkos.

Pavisam drīz kopā ar Pasaules latviešu jaunatnes semināru 2x2 mums būs veselas trīs iespējas svinēt savu latvietību kopā ar latviešu jauniešiem no visas pasaules!

Pasaules latviešu jaunatnes Ziemas seminārs 2x2 Kurzemē 2018. gada nogalē

Nometnes vadītājs Kristis Ozoliņš stāsta: "Kopā pavadīsim Latvijas Simtgades gadu un ar ie-

dvesmu sagaidīsim Jauno nē-tālu no Talsiem Rezidencē Kurzeme. Šī semināra mērķi ir jaunas satikšanās un draudzību veidošanās starp latviešu jauniešiem no visas pasaules, kā arī mūsu izpratnes attīstīšana un bagātināšana, domājot par to, ko nozīmē būt latvietim tieši tagad. Seminārs kopā pulcēs aptuveni 60 latviešu jauniešu no visas pasaules vecumā no 18 līdz 30 gadiem. Dalībnieki var pieteikties dalībai kādā no piecām ievirzēm – Taustāmās vēstures, Kultūras, Uzņēmīgo latviešu, Psiholoģijas un pašizziņas vai Kritiskās domāšanas un argumentācijas, kā arī vienā projektā – Videogrāfija, Aktivā atpūta dabā, Kustība un kontaktimprovizācija, Latviskās tradīcijas mūsdienu vidē un Ziemas saulgriežu virtuve."

Pasaules latviešu jaunatnes seminārs 2x2 Kanādā sāksies 26. jūnijā

Nometnes vadītājs Jānis Lazovskis stāsta: "Seminārs 2x2 atgriežas Kanādā 2019. gada vasarā pēc 30 gadu prombūtnes! Pēdējo reizi Kanādā seminārs notika 1988. gadā, turpat Saulainē, bet pēdējo reizi Ziemeļamerikā Malibu, Kalifornijā 2010. gadā. Latvieši no visas pasaules sanāks kopā izdziedāt, izdancot, izziņāt, izjust un izbaudīt savu lat-

vietību, pavadot nedēļu ar pieredzējušiem programmu vadītājiem un iedvesmojošiem dalībniekiem. Nāc un iegrimsti diskusijās par savu laimi, par latvisko dvēseli, par moderno pasauli un par nākotnes vīzijām – viss notiks te!"

2x2 pirmo reizi Latgalē no 26. jūlija līdz 2. augustam

2019. gada vasaru pavadīsim Latgalē starp ezeriem un melna-

jiem māla podiem. Šajā nedēļā iepazīsim Latgali un tās kultūru, mācīsimies gatavot gardus latgaļu ēdienus, uzlabosim savas valodu prasmes, iesim dabā, kalsim rotas, iegūsim jaunus draugus, kopīgi sadziedāsim un sadancosim, dalīsimies savā pieredzē, kā arī kopīgi diskutēsim par aktuālo Latvijā un pasaulē!

Imants Ziedonis ir teicis, ka pie cilvēka neved neviens tilts,

pie cilvēkiem var aiziet tikai pa atspulgiem. Arī mēs 2019. gada vasarā spoguļosimies Latgales 2x2 semināra tēmā – ATSPULGI. Mēdz teikt, ka Latgalē redz uzlecām un norietam divas saules – vienu debesu pamalē, otru ezeru atspulgā. Meklēsim divas saules, spoguļosimies cits citā un kopīgi spoguļosim savu latvietību!

IPLMC CĒSĪS
PASAULES LATVIEŠU MĀKSLAS CENTRS
GLOBAL CENTER FOR LATVIAN ART

*Pasaules
latviešu mākslas centrs
Cēsīs
sveic
Valstssvētkos
mūsu atbalstītājus
visā pasaulē.*

N. Strunke. Pie Jūras loga, 1965

VIEDOKLIS

AIJA LULLE,
migrācijas pētniece,
Lafboro Universitātes lektore

Diasporas politika: no neiespējamā uz nozīmīgāku darbu

Diasporas parlamentārā pārstāvniecība pasaulē

Diasporas – ārpus dzimtenes dzīvojošo – nozīme ir liela, īpaši valstīm, kuras top par pastāvīgām, neatkarīgām vai atjauno neatkarību. Izraēlas valsts veidošanu 20. gadsimta vidū atbalstīja diaspora no visas pasaules. Arī Latvijas neatkarības atjaunošanā diasporai bija svarīga loma vairāku gadu garumā.

Tā dēvētā diasporas politika, radās galvenokārt brīvprātīgas migrācijas rezultātā, pēc viesstrādnieku migrācijas politikas norieta 1970. gados. Pēc Otrā pasaules kara, uzplaukstot Eiropas valstu ekonomikā, īpaši Rietumācijā, bija nepieciešams īslaicīgs darbaspēks. Taču daudzi pēc darba līguma beigām palika uz dzīvi Eiropas valstīs. Un pamazām sāka parādīties ne vien privātas, bet arī valstiskas iniciatīvas diasporas pārstāvniecībai parlamentos. Tieši pēc viesstrādnieku migrācijas vēsturiskā posma pasaulē sāka briest idejas, ka diasporai vajag pašai savus deputātus.

Diasporas pārstāvība parlamentā ir samērā jauns fenomēns. Piemēram, Marokā kopš 1984. gada bija atsevišķs vēlēšanu iecirknis, taču realitātē nebija iespējams pilnvērtīgi pārstāvēt diasporu. 1992. gadā tā atteicās no sistēmas, ka konkrēts deputāts pārstāvētu diasporas intereses. Taču, mūsdienās aizvien vairāk valstu veido īpašu diasporas politiku. Turklāt vismaz 13 valstīs pasaulē diasporas vēlētajiem var vēlēties par savu, proti, diasporas pārstāvi. Starp tām ir Alžīrija, Kaboverde, Kolumbija, Horvātija, Dominikānas Republika, Ekvadora, Francija, Itālija, Maķedonija, Mozambika, Portugāle, Rumānija, Tunisija. Deviņās no valstīm diasporas parlamentārā pārstāvniecība ir kopš 2002. gada, bet četras – kopš 2010. gada.

Tātad, lai arī skaitliski neliela, pastāv tendence veidot īpašu pārstāvniecību diasporai parlamenta līmenī. Īpaša pārstāvniecība nozīmē, ka emigranti tieši ievēl savu īpašu pārstāvi nacionālajos parlamentos ar likumu noteiktas ārējās vēlēšanu sistēmas ietvaros.

Šajās, 2018. gada, vēlēšanās ārpus Latvijas ir ap 130 tūkstošiem balsstiesīgo, iespējams, vēl daudz vairāk, jo ne visi paziņo par savu pastāvīgo dzīvesvietu ārzemēs. Vai ir pareizi, ka diasporas balsis aiziet Rīgai? Iespējams, ne, tomēr, kā tās sadalīt novadiem, ir administratīvs un procedūras jautājums. Tas ir arī jautājums par cilvēka dzīves dinamiku – kur isti ārzemēs dzīvojošie jūtas piederīgi Latvijā.

Otrs jautājums: vai Latvijas diasporai vajadzētu savu depu-

tātu vai vairākus? Arī Latvijā ir runāts par iespēju veidot tā saukto diasporas novadu, taču, manuprāt, šādu nozīmīgu soli nevajag sasteigt, pirms nav izprasta būtība un notikusi politiska vienošanās par to, kāpēc mums ir vai nav vajadzīga diasporas politika.

Kāpēc ir vajadzīga diasporas politika?

Diasporas politika Latvijā strauji sāka veidoties 2010. gados un šogad jau ir tikusi līdz Diasporas likumam. Turklāt, pateicoties dažu ļoti aktīvu diasporas pārstāvju darbam, likums aptver arī praktiskus jautājumus, piemēram, par otras dzīvesvietas deklarēšanu arī Latvijā, tādējādi veidojot nozīmīgu saikni ar Latviju arī formāli.

Cilvēcisko attiecību līmenī diaspora ir vajadzīga Latvijai, jo nozīmīga Latvijas pilsoņu un cilvēku, kuri nav ne Latvijas pilsoņi, ne arī etniski latvieši, daļa ciena Latviju un vēlas par to rūpēties visā iespējamā veidā. Piemēram, mācoties latviešu valodu un mācot to citiem, veidojot biznesa, mākslas, izglītības sadarbību, veidojot kopīgas ģimenes ar latviešiem un paplašinot latvietības tvērumu. Šis līmenis ir cieši saistīts ar kultūru un ekonomiku, un zināmā mērā arī sociālo politiku. Valstiski veidotas iniciatīvas ir svarīgas, jo tās piešķir noturību un sniedz atzinību cilvēkiem, kuri ikdienā uztur un veido saikni ar Latviju, visbiežāk nesavtīgi un savā brīvajā laikā, ieguldot savus personīgos līdzekļus.

Valsts pastāvēšanas līmenī diasporas politika ir vajadzīga, jo valstis pēc būtības pārstāv savu pilsoņu intereses gan valsts teritorijā, gan arī ārpus tās. Ja politikas nav vai tā ir minimāla, arī Latvijas pilsonības nozīme tiem, kuri dzīvo ārpus Latvijas, ir nie-

cīga. Tas nav Latvijas interesēs, jo, tīri pragmatiski runājot, cilvēki ir viens no Latvijas lielākajiem resursiem. Tie nav tukši vārdi. Tomēr tie var iztukšoties, ja vārdiem neseko politiska griba un rīcība.

Tātad diasporas politika ir ļoti nepieciešama, lai veidotu labāku dzīvi Latvijā visiem: tie, kuri vēlas dzīvot pieaugošā labklājībā Latvijā, vēlas tajā atgriezties un vēlas tajā iebraukt. Jā, diasporas politikai ir jābūt nesaraucami saistītai arī ar imigrācijas politiku kaut vai tikai tā apsvēruma dēļ, ka lielai daļai pašlaik ārpus Latvijas dzīvojošo ir ģimenes locekļi un sadarbības partneri, kuri nav Latvijas pilsoņi, bet atbalsta ne tikai viens otru, bet Latviju kā valsti. Tātad tie ir cilvēki, kuriem ir būtiska un noturīga saikne ar Latviju arī ārpus pilsonības.

Starptautiskajā politiskajā ekonomikā un reģionu attīstībā Eiropas Savienībā diasporas politikas ir jālobē īpaši. Kāpēc? Tāpēc, ka brīvas pārvietošanās apstākļos varam redzēt nevēlamas sekas valstīm, no kurām vairāk cilvēku izbrauc, nekā iebrauc. Iedzīvotāju skaita strauja samazināšanās satrauc daudzus Eiropas reģionus un valstis. Turklāt demogrāfiskā slodze ir būtiski saskārušies mūsdienu Eiropā, ar negatīvu iezīmi tādās valstīs kā Latvija. Šis ir varas un diplomātijas izaicinājums, kuram vēl pievērsīšos. Pirms tam izklāstīšu galvenos principus un attīstības tendences diasporas politikā pasaulē un Latvijā.

Galvenie ideoloģiskie principi diasporas politikā

Dažādajās diasporas politikās pasaulē izceļas trīs galvenie principi un nereti attīstās, pārraugot viens otru, dažkārt – arī pārklājoties. Pirmais princips ir uzlūkot

diasporu kā izmantojamu un nereti arī kā ekspluatējamu resursu. Proti, cik daudz naudas no viņiem varētu dabūt, atvilkt, ko viņi mums var sagādāt un dot Latvijā? Resursu izmantošanas pieeja atspoguļojas arī no otras puses, izbraukušajiem prasot – ko Latvija man var dot? Negatīva scenārija gadījumā šis princips saistās ar vienu otru izmantošanu un cilvēciskās attiecībās – rūgtu pēcgaršu. Pozitīvākais – resursu izmantošana ir apzināšanās, ka daļai no ārzemēs mītošajiem tiešām var būt gan kultūras, gan arī ekonomiskie resursi, kas var dot nozīmīgu ieguldījumu Latvijas attīstībai un Latvijas vārdam pasaulē.

Budžeta iedalīšana diasporai nesaistās ir primāru vajadzību. Tāpēc rezultāts ir tāds, ka diasporas aktivitātes drīzāk atgādina kultūras nama afišas ar dejām, dančiem un pašdarbības pulciņiem, kuras interesantā kārtā izsūta pa vēstniecību elektronisko pastu.

Otro principu varētu izteikt frāzē “mēs jūs saprotam”. Vai arī “jūs Latvijai esat ļoti vajadzīgi”, “katrs cilvēks ir svarīgs”. Proti, šis ir runāšanas un visus iekļaujošais idealizētais skatījums, kurš tukšgaitas variantā paliek runāšanas līmenī un drīzāk pat rada pretēju efektu nekā minētajās frāzēs. Savukārt pozitīvā variantā princips kalpo kā ētiski maksimāls mērķis, kuru nav iespējams sasniegt pilnībā, bet uz kuru ir iespējams tiekties.

Trešais ir abpusējība – valstij ir tiesības un pienākumi, piemēram, prasīt un sniegt atbalstu diasporai, un arī diasporas locekļiem ir gan pienākumi, gan tiesības. Tie var un tiem vajadzētu aptvert visas dzīves jomas – no vēlēšanām, nodokļiem līdz kultūrai un ikdienas dzīvei. Piemēram, ja valsts maksā par latviešu valodas mācīšanu bērniem ārzemēs, tad skolām ir arī zināmi standarti, kas jāievēro. Un, ja diaspora veido šādas skolas un tās uztur, tad Latvijas valstij ir labums, jo visur pasaulē aug cilvēki, kuriem būs saikne ar Latviju.

Līdz ar to, lai arī virspusēji varētu šķist, ka diaspora – tas ir par dančiem, pīrāgu vakariem un Ligo vainagiem (kas, protams, ir vajadzīgi), diasporas politika vēl lielākā mērā ir par valstu pārvaldības nākotni pāri robežām, kuru vēl nespējam īsti aptvert, bet bez kuras mūsdienu mainīgajā pasaulē demokrātiska nākotne nav iespējama.

Laikrakstu LAIKS un BRĪVĀ LATVIJA

redakcija sveic savus lasītājus,
autorus, atbalstītājus,
domubiedrus, tautiešus
visā pasaulē mūsu valsts Simtgadē!

Lai mums visiem veicas darbi
ceļā uz Latvijas nākamajiem
simt gadiem!

ALJA S LAPA

2x2 dalībnieku un lektoru salidojumā Kurzemē

ARLITA LAINE DOMBROVSKA

Ceļš uz Kurzemes Rezidenci mūsu daudzu atmiņās iespiedies gluži citāds nekā tas mūs sagaida šodien. Daudzi pēdējo reizi šeit bijām ziemas nometnē, kad autobusa ceļā stājās dubļi un pa logiem iekšā lija bieža, lipīga tumsa. Turpretī šodien mūs sagaida saulē sasīlusi zemes ceļa likumi, eglēs sapīnušās rudens gaismas strēles un rūgteni smaržojošs gaiss.

Ar vārdu kartītēm aplātais galds tūlīt pēc ierašanās ap sevi pulcē atkalsatikšanās, prieku, apskāvienus, smieklus un jau šurpceļā sakrātos piedzīvojumu stāstus.

2x2 salidojumu atklājam ar sirsniņiem vārdiem, un, kopā dziedātai himnai skanot, paceļam karogu augstu septembra mākoņu griestos.

Pēc sirsniņas atkalsatikšanās un jaunas iepazīšanās Agitas un Madaras vadībā dodamies mieloties ar gardu biežu zupu, lai spēka pilni pēc tam mestos ievirzēs – jo bez ievirzēm taču 2x2 pasaule pārstātu griezties. Ieviržu saraksts plašs un daudzveidīgs, kā allaž dodot iespēju katram doties uz saistošāko. Iespēja domāt par Baltijas jūras nākotni, sociālo intelektu, atrast ceļu, kā manevrēt politiskajos džungļos, iebrist sajūtu pasaulē, šaudīt bulatas, lodes un pat kartupeļus, kā arī gūt ieskatu suņu audzināšanā un pat uzzināt, kā atrast labākās

2x2 nometņu attīstītāji Latvijā Liene Dindone un Kārlis Cērbulis

sēņu vietas – šo visu un vēl vairāk ir iespēja izdzīvot 2x2 pasaules salidojumā kopā salidojušajiem.

Izbriduši mežus, izšāvuši lokus, kaķenes un kartupeļus, samīļojuši suņus, domājuši un runājuši par jūru, politiku un mums pašiem, visi kā rudens bites salīpam ap trīs dažādām plātismaizēm noklātā galda, bet tūlīt pēc spēku atgūšanas ar gardumiem un karstiem dzērieniem seko pulcēšanās uz politisko diskusiju, kas vienaldzīgu neatstāj nevienu – četri 2x2nieki, kuri jau pavisam drīz gaidāmajās vēlēšanās pārstāvēs katrs savu politisko partiju, sēdušies pie viena galda, lai Dauņa Auera profesionālā un humora bagātā vadībā diskutētu

un rosināto iesaistīties arī pārējos un, protams, pārliecinātu vēlēšanu biļetenus urnās iemest viņiem par labu.

Visus pēc diskusijas izsalkušos ārā sagaida balti galdauti, uz tiem rotājas trauki ar dzeltenām kukurūzu vālitēm, kas saimnieka izvēritas tepat uz dzīvas uguns.

Pēc vakara Vandas vadībā, kas pilns ar košiem stāstiem, foto un video no 2x2 arhīva, vēl nekas nebeidzas – gluži otrādi! Jau no ierašanās brīža dienas kārtībā stāv ierakstīts, ka vakarā gaidāms pārsteigums. Un te viņi ir – Rikši! Danči līdz pat pusnaktij, līdz slapjiem kreklītiem, atpogātām apkaklēm un nodancotām pēdām. Līdz nepārejošai laimei.

Kādam vēl pirts un naksnīga pelde zem rudens debesīm savilkām zvaigžņu kartēm, bet citam nīksana krodziņā gandrīz līdz pirmajiem gaiļiem.

Svētdienas rītu pavadām kopā, spriežot, domājot, secinot un zīmējot savas idejas par to, kādu redzam 2x2 nākotnē. Aizvien nepārejoša sajūta, ka esam te sabraukuši, lai kopā būtu nedēļu. Neticama šķiet doma, ka jau pavisam drīz jāatvadās. Bet mēs vienmēr atvadāmies, lai atkal satiktos. Tā arī šoreiz.

Sadodam rokas ap rudens vēja plīvojošu karogu un, dziedot "Kalnā kāpu lūkoties", nolaižam to lejā, lai jau pavisam drīz atkal satiktos un to uzvilktu mastā, atklājot ziemas nometni.

ALJA kongresa Bostonā programma

21. novembris, trešdiena

9:00pm ALJA saviesīgais vakars

22. novembris, ceturtdiena

10:00am-3:00pm Reģistrācija

12:00pm-2:00pm *Flag football* spēle

3:00pm-5:00pm Šķēršļu gājiens

8:00pm-12:00am Tītdienas vakariņas Bostonas trimdas draudzes namā (58 Irving Street)

23. novembris, piekdien

9:00am-12:00pm Reģistrācija

10:00am-12:00pm Pilnsapulces 1. daļa

1:00pm-2:00pm Diskusija "The Baltic Experience: Memoirs and Memories" Marriott viesnīcā

3:00pm-5:00pm Filmas izrāde "Nameja Gredzens" un diskusija ar režisoru Paramount kinoteātri (\$11)

8:00pm-12:00am Baltiešu jauniešu balle Lietuviešu klubā

24. novembris, sestdien

10:00am-1:00pm Pilnsapulces 2. daļa

1:00pm-2:00pm Paul Goble lekcija: "The Baltic Miracle: Why It Happened, Why It Is Threatened, and Why It Will Win Out" Marriott viesnīcā

2:00pm-5:00pm Baltiešu kora un tautasdeju koncerts Marriott viesnīcā

8:00pm-12:00am 66. kongresa svētku balle

Pirmajā 2x2 salidojumā Residence Kurzeme 2018. gada 8. septembrī

Vai būtu jāatjauno Minsteres latviešu ģimnāzija?

Saruna ar Minsteres latviešu ģimnāzijas audzēkni, Eiropas Latviešu apvienības vadītāju Kristapu Grasi un Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietnieci Guntu Arāju radoraidījumā "21. gadsimta latvietis"

Kristap, vai Latvijai vajadzētu sākt finansēt pašiem savu skolu ārzemēs?

Kristaps Grasis. Tē ir jādodomā par to, ka savā laikā Minsteres Latviešu ģimnāzija (MLG) nebūt nebija domāta Vācijas latviešiem vien, tur bija audzēkņi no visas Eiropas un sešdesmito gadu beigās pievienojās arī no Amerikas un Kanādas, un no septiņdesmitajiem gadiem brauca mācīties arī no Austrālijas.

Kāpēc un kad skolu likvidēja?

K. G. MLG likvidēja 1998. gadā, tieši pirms divdesmit gadiem. Minsteres Latviešu ģimnāzija bija pēckara sekas, jo pēc kara pilna Vācija bija ar bēgļu nometnēm un pilna Vācija bija ar ģimnāzijām, sākumskolām un augstskolu, un pirms lielā izceļošanas viļņa piecdesmitajos gados skolas slēdza vienu pēc otras. Minsteres Latviešu ģimnāzija bija Apvienotā latviešu ģimnāzija, kas apvienoja visas Vācijā palikušās skolas. Deviņdesmito gadu vidū radās sarunas starp Lat-

vijas valsti un Vāciju, un bija runa par to, ka tagad būtu pienācis brīdis domāt, kāda būtu Latvijas deva šīs ģimnāzijas uzturēšanā. Tobrīd bija citi laiki nekā tagad, un deviņdesmitajos gados Latvijas valsts nesaredzēja lielas iespējas finansiāli iesaistīties šāda projekta turpināšanā, un tas pēc pāris gadiem apstājās. Ne tāpēc, ka tolaik būtu bijis par maz skolēnu, skola bija tikpat pilna kā iepriekš, tikai ar piezīmi, ka lielākā daļa skolēnu tolaik nāca no Latvijas.

Gunta, vai skolas atvēršana ar Latvijas un Vācijas izglītības standartiem ārpus Latvijas ir nereāla doma?

Gunta Arāja. Tam, kāpēc Minsterē šī latviešu ģimnāzija izbeidza darbību, bija divi iemesli: Vācijas valdība bija pateikusi diezgan skaidri, cik ilgi viņi vēl nodrošinās finansējumu iepriekšējā apmērā un tad, ja gribeja to turpināt, tas bija jāpārņem Latvijas valstij. Tajā laikā un arī šobrīd uzturēt pilna laika

ģimnāziju vācu izglītības sistēmā un pie Vācijas standartiem ir diezgan liels izaicinājums. Tad drīzāk ir labāks modelis, kāds tiek piedāvāts Eiropas Savienībā. Ja ir apdzīvota vieta, kurā ir pietiekami liela vienas dalībvalsts iedzīvotāju koncentrācija, tad šajā skolā var mācīt latviešu valodu kā mācību priekšmetu, mums tad būtu jāgādā par savu skolotāju.

(Turpinājums 4. lpp.)

KULTŪRA

No CĒSĪM uz RĪGU

Diasporas mākslas izstāde VEF Kultūras pilī

LIĀNA LOGINA

Latvijā šovasar bija iestājies svelmains laiks, neesam pieraduši pie tik karstas vasaras, kad temperatūra pēc Celsija rāda +30 grādus ēnā. Bet VEF Kultūras pili ir patīkami vēss, un arī visi priekšnoteikumi, lai nesteidzīgi aplūkotu kādu gleznu parādi.

Diasporas latviešu mākslas izstāde, apceļonusi Latgales muzejus un izstāžu zāles, nonākusi galvaspilsētā Rīgā.

Pasaules latviešu mākslas centra (PLMC) kolekcija ik pa laikam papildinās ar jauniem mākslas darbu dāvinājumiem un ziedojumiem, līdz ar to ceļojošajās izstādēs ir iespējams parādīt daudzpusīgu mākslas darbu klāstu, kā arī veidot īpaši atlasītas darbu komplektācijas.

VEF Kultūras pili trijos stāvos izkārtotā izstāde veidota pēc paaudžu principa, parādot godu vecmeistariem, kuri mākslas izglītību ieguvuši vēl pirmskara Latvijā: Uldis Āboliņš, Niklāvs Strunke, Augusts Annuss, Jānis Kalmīte, Frīdrihs Milts, Jānis Zuntaks, Jānis Gailis un Alfrēds Krūklīšs.

Jānis Kalmīte "Saules gados atskatoties" (*Latvju māksla*) rakstījis: "Es iekļuvi Mākslas akadēmijā 1928. gadā. (...) Nākošajā gadā akadēmijā bija iekļuvušas diezgan daudzas mākslinieces: Veronika Janelsiņa, Anna Ozoliņa, Anna Zariņa, Margarita Kovaļevska (Čiepa) un vēl citas. (...) Kurš gan nezina Čiepu? Es viņu iesaucu par "Vasaru", jo, kad viņa parādījās, viss atplauka, kā kad uzspidētu saule." Pirmajā kursā Kalmīte mācījās pie L. Liberta un K. Miesnieka.

Otrajā kursā gleznošanu mācīja K. Ubāns, kurš talantīgo studentu jau pēc viena semestra palaida uz trešo kursu pie Voldemāra Tones. "Ja Ubāns pavēra durvis glezniecībai un Tone lika nojaust tās dziļumu, tad Ģederts Eliāss ceturtajā kursā un vēlāk figurālajā mestardarbnīcā lika iemilēt glezniecību, tā sakot līdz mielēm, un reālistiski gleznot Latvijas ainavu, Latvijas dabu." Šajā izstādē māksliniekam izstādītas četras ainavas – trīs nelielas, ikonisko Riju ieskaitot, "Tīrums ar vārnām", 74 × 115 cm tapusi 1985. gadā. Gleznojums ir temperamentīgs, pat emocionāli nikns, jo tā nav reālā Latvijas ainava, ko Kalmīte glezno. Tās ir atmiņas Sāpīgi, netaisni, bet tāda ir dzīve.

Vēl viens vitāls un temperamentīgs gleznotājs no Ģ. Eliāsa mestardarbnīcas ir Jānis Zuntaks. Studiju biedra Leonīda Linauta atmiņā palikušas viņa cilvēciskās īpašības: "Formālo jautājumu kārtošānā starp studentiem un mācību spēku padomi kā vidutējais darbojās audzēkņu padomes pārstāvis Jānis Zuntaks. Nosvērtība un lietišķība bija viņa raksturīgākās īpašības. (...) Ar savu iecietību, taisnības garu Zuntaks palika atmiņā visiem, kas pie viņa meklēja un atrada padomu." (*Latvju māksla*) Šajā izstādē J. Zuntaks pārstāvēts ar darbu "Skaists rudens", kas tapis 1967. gadā.

Cik mākslinieku, tik atmiņu, un šajos stāstos varētu kavēties bezgalīgi, bet – ir pienācis paaudžu maiņas laiks: Voldemārs Avens, Rolands Kaņeps, Jānis Annuss,

Foto: Dainis Mjartāns

Gunta Pārups, Linda Vinters Ore, Gerda Roze, Laimonis Mieriņš, Daina Dagnija, Haralds Norītis, Ģirts Puriņš, Anna Hagen Annuss, Jānis Šēnbergs, Jānis Rūdolfs Nedēļa, Rita Grendze un Inga Reke Andersons – ASV, Kanāda, Lielbritānija, Austrālija. Dažādi stili, dažādi rokkraksti.

Tādu kā neizpratni un mulsumu izstādes apmeklētājos izraisa Rolanda Kaņepa figurālās kompozīcijas. Mitoloģiski sižeti mijas ar kristīgās reliģijas interpretācijām māksliniekam pašam vien zināmās attiecībās un vēstījumos. Tomēr, lai arī kāds rastos viedoklis, skatoties Kaņepa gleznas, viņš tās gleznojis ar lielu rūpību un tām piemīt savdabīga gleznotāja jūtu un domu pasaulei atbilstoša estētika.

R. Kaņepa glezniecība līdz šim bijusi maz zināma, tāpēc izstādes

rikotāji šajā komplektācijā iekļāvuši deviņas viņa gleznas.

Dainai Dagnijai šogad iestājusies tāda kā "zvaigžņu stunda" – šī ir jau trešā ar trimdas latviešu mākslu saistītā kopizstāde Rīgā, kurā pārstāvēta arī viņas glezniecība, bet maija mēnesī galerijā *Museum.LV* varēja skatīt plašu viņa glezniecības darbu retrospekciju un arī jaunas, 2017. gadā uzgleznotas kompozīcijas. Dagnija atgriezās Latvijā 2001. gadā, atvezdama uz dzimteni bagātu savas daudzpusīgās glezniecības pūru. Izstādes darbs – "Zaļošanas spēks", 1995.g.

Latvijas Mākslas muzejā notikušās izstādes "Pārnēsājamās ainavas" kuratores visa cita starpā ir uzdevušas interesantu, pārdomu vērtu jautājumu, proti: "Vai iespējams vēsturi skatīt pāri nacio-nālo valstu robežām un vienlai-cīgi

dalīt starp vairākām vietām? Galu galā Latvijas trimdas vēsture ir tiklab šejienes, kā trimdinieku jaunās mītnes zemes vēstures sadaļa." (Izstādes katalogs)

Bet Augustam Annusam bija tikai vieni, tā dēvētie "Uguns vārdi": "Tauta bez mākslas ir pūlis, bet tauta, kas sargā savu mākslu, tā ir nācija".

Atskatam pār plecu vēl kāda unikāla izstāde, kas gaidīs savus apmeklētājus līdz pat 30. decembrim. Cēsīs, jūnija beigās, Pasaules latviešu mākslas centrā vērs durvis jaunai vēstures sadaļai – izstādei "Māksla nešķēļ, māksla vieno!" Ārpus Latvijas dzīvojošie mākslinieki uzaicinājuši uz sadraudzēšanos un līdzās pastāvēšanu Latvijā dzīvojošos māksliniekus. Sadraudzēt latvieti ar latvieti reizēm nav viegls uzdevums, taču mums ir cerība.

Uz Valsstvētkiem darbi no PLMC kolekcijas, kas izceļojušies pa Latgales muzejiem nonākuši Liepājā. Galerijā Romas darzs Zīvu ielā 3, Liepājā, 16. novembrī atklāta izstāde "Ar Latviju sirdī". Liepājā izstādīto darbu kodolu veido vairāku tādu mākslinieku darbi, kuru saknes ir Liepājā – Augusts Annus, Jānis Zuntas, Jānis Gailis. Apmeklētājiem iespējams iepazīties ar stilistiski atšķirīgo Annusu dzimtas mākslinieku Jāņa Annusa un Annas Annus-Hāgenas darbiem.

Izstāde Liepājā ir liels solis uz priekšu, lai diasporas latviešu mākslinieku sniegums kļūtu par Latvijas kultūras dzīves un mākslas vēstures integrētu sastāvdaļu.

Vai būtu jāatjauno Minsteres latviešu ģimnāzija?

Saruna ar Minsteres latviešu ģimnāzijas audzēkni, Eiropas Latviešu apvienības vadītāju **Kristapu Grasi** un Izglītības un zinātnes ministrijas valsts sekretāra vietnieci **Guntu Arāju** radoraidījumā "21. gadsimta latvietis"

(Turpināts no 3. lpp.)

Lietuvieši valodu apgūst astoņās ģimnāzijas Vācijā, ko Lietuvas valdība līdzfinansē.

Gunta Arāja. Jā, viņi līdzfinansē tikai valodas mācīšanas daļu un vēl dažādus mācību materiālus. To pašu viņi piedāvā arī Latvijas lietuviešu vidusskolai. Zinot to modeli, kāds ir šobrīd Latvijas Lietuviešu vidusskolā vai Latvijas Igaunju pamatskolā, vai Poļu ģimnāzijā, tur skola ir Latvijas valsts un pašvaldības dibināta. Valsts maksā pedagogu algas, savukārt attiecīgās valsts valdība nodrošina ar mācību materiāliem šajās dzimtajās valodās. Vēsturei un kultūras objektos valdības regulāri piedāvā šo finansiālo atbalstu, lai sagādātu skolām mācību materiālu, aprīkojumu. Cik zinu no Lietuvas kolēģiem attiecībā uz Lietuvas gadījumu, tā nav tā situācija, ka šo skolu pilnībā finansētu Lietuvas valdība. Mums šobrīd ir viens piemērs, ko mēs

mēģinām sākt darīt – Eiropas skolā Briselē atvērt latviešu valodas plūsmu.

Kristaps Grasis. Atskatoties jāsaka, ka trimdas izglītības struktūra bija ļoti veiksmīga, sākot no bērnu nometnes, kur mūs sūtīja. Mēs nerunājam par izpriecību vien, mēs reāli runājam par identitātes attīstīšanu un ne tikai. Mēs nerunājam, ka diasporai gribas savu skolu, jo tas būtu ērtāk, bet valstiski jāskatās uz kritisko posmu, kas, es uzskatu, ir nākamie desmit – piecpadsmit – divdesmit gadi, skatoties uz jaunās diasporas jaunatni.

Kā jums liekas, Gunta, vai Latvija, būdama 34. bagātākā valsts pasaulē nevar atļauties savu pilna laika skolu ārpus Latvijas?

Gunta Arāja. Es nedomāju, ka mēs nevaram to atļauties. Jautājums ir, kā to labāk organizēt. Vai to organizēt tā, kā tas bija Minsteres Latviešu ģimnāzijā, vai tomēr iet to ceļu, kā mums ir Lietuviešu vidusskolā Rīgā, Poļu

ģimnāzijā Rēzeknē un kā lietuvieši to dara, kad tajās vietās, kur ir pietiekami liela koncentrācija, piedāvā dzimto valodu kā mācību priekšmetu.

Kristaps Grasis. Ja mēs ņemam par piemēru lietuviešu ģimnāziju Vācijā, kas darbojas paralēli latviešu ģimnāzijai Vācijā, tā turpināja pastāvēt un pastāv vēl šodien. Tā ir viena no labākajām privātskolām Baden Virmbergas pavalstī. Tā ir bilingvāla, tur ir arī vācu bērni, jo tā ir augsta līmeņa skola. Tas vienmēr tā ir bijis, ka sūtīt šajā skolā nozīmē iegūt labu izglītību. Tāpēc tur mācījās arī Kanādas, Amerikas lietuvieši, jo viņi zināja, ka ļoti labi varēja iemācīties vācu valodu. Arī MLG beigu posmā sāka virzīties uz to pusi, ka ir jāceļ līmenis. Šeit mēs runājam par to, ka lietuviešu ģimnāzija Vācijā neuzrunā tikai vācu lietuviešu kopienu, tā joprojām iet pāri robežām. Vērt Minsteres durvis vaļā tāpēc, ka mums tur ir telpas – tas nebūtu

pareizais veids. Mums ir drīzāk vajadzīgs izglītības centrs, kas strādā sazobē ar Izglītības un zinātnes ministriju, ar Eiropas un pasaules vasaras skolām, un šai skolai būtu jābūt augstā kvalitātē.

Ieguvums Latvijai, kombinējot šo vācisko un latvisko izglītību Vācijā, būtu izaudzināt liderus.

Gunta Arāja. Tā būtu pievienotā vērtība, kā arī Kristaps minēja par lietuviešu ģimnāziju Baden Virmbergā, kas ir elitāra skola, ko var salīdzināt ar privātskolām Šveicē. Uz tūrieni arī brauc skolēni no visas Eiropas ne jau tāpēc, ka viņiem patiktu tā pļava, kas tur ir redzama, vai kalna gals, esmu tādās pāris vietās bijusi un sapratusi, ka ilgi tur nevarētu dzīvot, tur var tikai mācīties. Varbūt no tāda viedokļa tās vasaras skolas un vasaras nometnes ir viens veids, lai paši jaunieši teiktu, ka mēs tagad te esam trīs nedēļas mācījušies kopā ar Jāni no Zviedrijas, ar

Kārlī no Norvēģijas, ar Sarmīti no Spānijas un Miķeli no Latvijas, un mēs gribētu to darīt arī visu nākamo gadu. Vecāki, jūs to varēsiet mums to noorganizēt? Tajā brīdī tas kļūst par jautājumu valstij, ja ir šāds pieprasījums. Kombinējot resursus, tieši tāpat kā mums Latvijā šobrīd top savādākas skolas tikai tāpēc, ka ir mijiedarbība starp vecākiem, valsti un pašvaldību, kas ir dibinātāja.

Mēs te sapņojam – bet vai pēc pieciem gadiem pirmo septembri ieskandināt šādā skolā, kuru savulaik pabeidzi ir reāli?

Kristaps Grasis. Būtu jāprasa arī ministriem, ko viņi par to domā, bet neapšaubāms fakts ir, ka tur ir ēka un telpas, kas tam ir radītas un pieder latviešiem. Arī Vācijā skaitliski netrūkst latviešu. Piecu gadu plāns skan kā prātīga lieta. Šie būs tie gadi, kad redzēsim, cik lielā skaitā diaspora zūd Latvijai. Es domāju, notiks liela kustība.